

'CPB, stop toch met die voorspellingen'

OPINIE - Harrie Verbon – 19/03/13, 06:00

© ANP. CPB-directeur Coen Teulings komt bij Nieuwspoor aan voor de presentatie van het Centraal Economisch Plan 2013.

Het voorspellen van economische gebeurtenissen is onmogelijk. Politici geloven desondanks, ongezien, heilig in de CPB-modellen. In een glazen bol dus, betoogt hoogleraar Harrie Verbon.

Vrijdag 15 maart stond in de Volkskrant een interessant interview met Jean Frijns, oud-adjunct-directeur van het Centraal Planbureau. Hij suggereerde dat de doorrekeningen van het CPB van de verkiezingsprogramma's een expliciete wens van het CPB zelf is, terwijl de politici kritisch zijn op de manier waarop het CPB beleidsvarianten doorrekent. Het lijkt me sterk.

Politici zelf dringen erop aan dat het CPB hun programma's doorrekent en komen maar wat graag mooi uit de doorrekeningen. Tijdens verkiezingsdebatten citeren lijsttrekkers hun mooie cijfers die ze van het CPB hebben gekregen, zonder de slechte rapportcijfers te vermelden. Ook de economische effecten die het CPB veronderstelt bij zijn doorrekeningen en die tot de gunstige effecten hebben geleid, laten de politici onbesproken. De lijsttrekkers geloven, ongezien, heilig in de CPB-modellen en er is nog geen politicus geweest die het model dat gebruikt wordt bij de doorrekening aan de orde heeft gesteld.

Er is dus geen enkel signaal dat politici de CPB-doorrekeningen wantrouwen. Zeker niet als de uitkomsten de meerderheid van de politieke partijen in haar geloof bevestigen. Een voorbeeld daarvan is de discussie over de AOW-leeftijd. Een paar jaar geleden vond een groot deel van de politiek dat die AOW-leeftijd op termijn naar 67 jaar moest. Het toenmalige kabinet liet het CPB berekenen wat de effecten zouden zijn en het CPB rekende uit dat de opbrengst op termijn 4 miljard euro zou zijn.

Het was een volstrekt willekeurige uitkomst. Het was niet zo moeilijk om met andere aannamen andere uitkomsten te krijgen. Maar in de politiek werd die 4 miljard als een soort heilig getal

beschouwd. Iedereen die het niet eens was met een verhoging van de AOW-leeftijd en met een alternatief wilde komen, moest aantonen dat dit alternatief minstens 4 miljard zou opleveren. Maar, helaas, in Nederland heeft het CPB een monopolie op de het voorspellen van de toekomst. Dus ieder alternatief zou eerst door de glazen bol van het CPB moeten en dan ook geen 4 miljard euro opleveren.

Aannamen

Bij de doorrekeningen van de verkiezingsprogramma's en de verhoging van de AOW-leeftijd worden de resultaten grotendeels bepaald door aannamen waarvan niet valt na te gaan of die ooit zullen opgaan, zelfs niet na afloop. Wie weet nu of de doorrekeningen van 1998 klopten, of die van 2006?

Wie zal over tien jaar kunnen zeggen wat echt het effect is geweest van de verhoging van de AOW-leeftijd? In ieder geval het CPB niet. De wereld is altijd weer anders dan je van tevoren had gedacht. Van de ene dag op de andere kan alles anders zijn. Kijk naar de commissie-Bakker die in juni 2008, terwijl de kredietcrisis in de VS in feite al gaande was, 'voorspelde' dat er binnen een paar jaar grote tekorten op de arbeidsmarkt zouden ontstaan. Er zou steeds meer werk en steeds minder mensen komen. Daarom moest iedereen aan de slag en het liefst zo lang mogelijk.

Nu, nog geen vijf jaar later, zien we dat het omgekeerde is gebeurd. Terwijl opeenvolgende kabinetten bezig zijn geweest mensen de arbeidsmarkt op te jagen via het verhogen van de pensioenleeftijd en het verlagen van de rechten op uitkeringen, hebben werkgevers diezelfde mensen de arbeidsmarkt weer afgejaagd. Met een toename van de werkloosheid als gevolg.

Het voorspellen van economische gebeurtenissen, zo is de boodschap, is onmogelijk en het CPB zou daar dan ook onder de nieuwe directeur direct mee moeten stoppen.

Afruïl in keuzegedrag

Het moet vanzelfsprekend zijn dat het onmogelijk is te voorspellen wat de gevolgen over vijf, tien of twintig jaar zullen zijn van welke maatregel dan ook. Economie is niet de wetenschap van voorspellingen, maar een wetenschap die de afruïl in keuzegedrag zichtbaar maakt. Beleidsmakers willen dat nog weleens vergeten. Het CPB vergeet dat niet en hierin zit een van de sterke punten van het CPB.

Zo houdt het CPB zich ook bezig met de vraag of je medisch specialisten een vast inkomen moet geven, zodat de kosten voor specialisten niet uit de hand lopen, of dat ze betaald moeten worden per verrichting, zodat ze meer hun best doen, maar misschien ook wel een beetje te veel hun best. Moeten we de dijken rond het IJsselmeer flink gaan verhogen, om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, of moeten we gewoon grote pompen kopen die overtollig water afvoeren?

Als het CPB zich als een rekenmeester voor de politiek wil opstellen, kan het zich beter tot dit soort vragen beperken. Dat is beter dan het doen van voorspellingen waarvan iedereen met gezond verstand kan aanvoelen dat die om heel veel redenen niet kunnen kloppen.